

Poštnina plačana v gotovini.

KONJEREJE

GLASILO KONJEREJSKEGA DRUŠTVA ZA MARIBORSKO OBLAST

Dopise, naročila in reklamacije je pošiljati: Konjerejskemu društvu za Marib. oblast, Ivanjkovi

„Konjerejec“ izhaja 6krat letno

Člani društva sprejemajo list brezplačno. Naročnina letno 20 Din. Cenik inseratov na zahtevo

Štev. 2.

Maribor, dne 15. maja 1927.

Letnik IV.

Nonius.

Sledeči članek je izšel v poljoprivrednem glasniku izpod peresa Miroslava Steinhaus-a, direktorja državne ergele v Stančiču. Prinašamo ga v prevodu, ker dopolnjuje naš članek v šesti številki prošlega letnika »Konjerejca«. Žal, da ne moremo radi tehničnih ovir prinesiti i slik, ki objašnjavajo članek v originalu.

Med vsemi pasmami, ki jih gojimo v naših kmetijsko naprednih pokrajinah, je najvažnejša pasma »Nonius«. Ona predstavlja z ozirom na naše gospodarske prilike tip konja, ki večini naših kmetovalcev najbolj odgovarja. Dasiravno velik del naše domovine, — Bačka, Banat, Baranja in del Srema pripada tej pasmi, je vendar njen postanek med narodom malo poznan. Interesi našega kmetovalca pa zahtevajo, da se tej pasmi, koje rezultati so tako povoljni za naše gospodarstvo, zasigura normalen razvoj, in da se predvzamejo vse potrebne mere, da se je ne ohrani samo na današnji višini, temveč, da se jo še dalje spopolnjava, da bi čim bolje odgovarjala našim gospodarskim potrebam.

Da se nam to posreči, je treba sodelovanja vseh interesentov, a to je mogoče le, če se bodo seznanili tudi širši krogi s postankom in razvojem te rase.

Zgodovinski razvoj: Rodoslovje in zgodovinski razvoj nonius-a sta zelo zanimiva. Ko so avstrijski kirasirji zavzeli leta 1815. kobilarno »Rosiére« v Franciji, so oplenili večje število mladih plemenjakov. Med njimi je bil tudi žrebec »Nonius« anglo-normanskega pokolenja. Vse te plemenjake je prevzela avstrijska vlada ter jih zместila l. 1816. v ogerski kobilarni v Mezöhegyes-u.

Nonius se je skotil 1810. l. v departmaju Colvados v francoski Normandiji. Oče mu je bil polnokrvni anglež »Orion«, a mati normanska kobila. Bil je rujavo-kostanjeve dlake, 171 cm visok, zelo močnega okostja ter je imel težko glavo.

V prvih osmih letih se ni upotrebljavala Nonius dosti za pleme. Imel je povprečno letno le 18 žrebet. Polagoma pa so spoznavali vrline njegovih produktov, tako, da je imela leta 1825. kobilarna že 125 žrebet, potomcev Nonius-a ter njegovih sinov. V Mezöhegyes-u so ga pripuščali na kobile španjolske, lipicanske, kladrupske, angleške, turške, holsteinske in meklenburške krvi.

Do leta 1862. so se odgajali potomci Nonius-a v zelo ozkem krvnem sorodstvu. Čestokrat sta se parili dve grli istega očeta.

Polagoma je postal rod, ki ga je ustvaril Nonius mnogo-brojen in znamenit. Njegov ustanovitelj je dobil ime »Noni-

us senior«, a vsa njegova žrebata so dobila poleg očetovega imena še redno številko, t. i. prvo žrebe v vsakem letu je dobilo ime »Nonius senior 1«, dvajseti »Nonius senior 20« itd. Njegovi sinovi pa, ki so jih namestili v kobilarni kot pepinjere-plemenjake, so dobili imena »Nonius I.«, »Nonius II.« itd. Od tedaj dobivajo v Mezöhegyes-u vsa žrebata vedno ime svojega očeta in pa število ožrebljenja. Tako je n. pr. vsakoletno deseto žrebe od žrebca »Nonius I.«, »Nonius I.-10« i. t. d.

Po velikosti so ločili v Mezöhegyes-u noniuse v dva dela. V prvo grupo so pripadali konji nad 165 cm višine, a v drugo pod 165 cm.

Od leta 1862. so se upotrebljevali od časa do časa v kobilarni za noniuse tudi angleški čistokrvci, to pa, da bi se napravilo noniusa hitrejšega, vstrajnejšega in lepšega. Večje število priplodnih potomcev so zapustili sledeči čistokrvni angleški plemenjaki: »Revolver«, »Jakson«, »Eredmény«, »Urmény«, »Vihar«, »Gyöztes«, »Zsarnok«, v poznejši dobi pa »Dante«, »Durezás«, »Shaunon«. Potomci angl. čistokrvcv so dobili imena po svojem očetu in po pasmi; tako da se zove potomstvo po žrebcu Revolver-ju »Revolver-Nonius«, a po žrebcu Urmény-ju »Urmény-Nonius«; poleg tega pa so dobili še številko ožrebljenja.

Nonius senior je imel v Mezöhegyes-u 79 sinov. All interesantno je, da se je do danes ohranilo v moškem nasledstvu le potomstvo enega žrebca in to je Nonius IX., in od njega le tri linije, in te so Nonius XXIX., Nonius XXXI. in Nonius XXXVI.

Do leta 1918. je držala ergela »Mezöhegyes« v konjušnici za velike noniuse 150 priplodnih kobil, v oni za male isto 150, a v kobilarni za gospodarske konje 250 kobil; torej skupno 550 priplodnih kobil. Na kronskem posestvu v »Gödöllő«, pa je bila kobilarna malih noniusev s 100 kobilami. Noniusi iz gospodarske kobilarne so se nazivali »M. B. Noniusi« (Mónesbörök), a oni iz kronskega posestva pa »Gödöllő-Noniusi«.

Najkoščatejši so bili M. B. Noniusi, ki so imeli najmanje angleške primesi. Glava im je bila, kakor že omenjeno malo težka, v čelu pogosto zbočena, a okosije dobro in dobri hodi. Najlažji pa so bili Gödöllő-Noniusi z največ angleške krvi.

Stanje in odgoja Noniusa pri nas: Nonius je za gospodarstvo in za vojne svrhe enake važnosti. Ni je pasme, ki bi našim kmetijskim potrebam bolj odgovarjala, kakor je ona. Moč, odpornost, poslušnost in pa splošno priznana vstrajnost in neumornost noniusa, ga predstirajo za našega gospodarskega konja. Vsakemu, ki je imel priložnost videti s kako energijo in dobro voljo ti konji vozijo tako nato prjene vozove

koruze ali sladkorne pese po globoko kultiviranih poljih in mehkih poljskih potih, kako neumorno vlačijo plug pri jesenskem, globokem oranju, je jasno, da je nima pasme, ki bi za te posele in prilike bolj odgovarjala od našega noniusa. Zlasti še, če pomislimo, da se vrše vsa ta opravila pri slabem vremenu. To je glavni vzrok, da se je ta pasma tako trdovratno ohranila ter da ni prepustila mestu niti očesu bolj prikupljivim rasam (angleški, arabski, lipicanski etc.) in tudi ne mrzlokrvnemu konju. To so dejstva, ki jih je treba upoštevati, in zagurati tej pasmi zadostno število dobrih plemenjakov.

Dolgoletna izkustva so pokazala, da odgovarja poljoprivrednim zahtevam najbolj konj od 165—170 cm višine, pri tem pa čim večje širine in globočine v prsih, z močnimi kostmi in dobro hojo.

In kako je v vojski? Svetovna vojna je pokazala, da vse vojskujoče se armade potrebujejo neizmerno večje število dobrih, zanesljivih in okretnih vozniških konj, kakor hitrih in temperamentnih jahačev. Istotako jasno pa je tudi pokazala, da vojnim namenom najbolj odgovarja koščen, nizek, zbit konj. Torej so zahteve vojske in našega gospodarstva iste.

Kljub temu, da so v Bački, Banatu, Baranji in Sremu dosti gojili noniusa, nas je zalagala s plemenjaki le kobilarna Mezöhegyes, in le deloma naš mali posestnik in pa veleposestnik. Po ujedinjenju smo dobili sicer večje število (ca. 200) nonius-žrebcev, a odpadel je glavni vir, iz katerega smo doslej črpali. K sreči imamo v naši državi nekaj privatnih kobilarn in pa konjerejskih organizacij, ki oskrbujejo naše kraje z dobrimi noniusi.

Pravec kmečke konjereje v Sremu se po 1918. l. ni dosti spreminjal. Konjereja po naših zasebnih kobilarnah pa je zastajala zbog provedbe agrarne reforme. Da bi ohranila posmo noniusev, je država ustanovila v Karadiordjevu pri Bački-Palanki drž. ergelo, ki lepo napreduje. Poleg te pa imamo lepo urejeno, privatno kobilarno veleposestva v Vukovaru, ki se more smatrati za eno najboljših kobilarn noniusev na kontinentu in v kateri so zastopane že vse tri obstoječe linije noniusa. Tako da smo glede nadomestila z nonius-plemenjaki popolnoma neodvisni od inostranstva.

Domače kobilarne, ki nam odgajajo noniuse so:

I. Državna ergela Karadiordjevo. Osnovana je leta 1921. Tedaj je nabavilo ministrstvo v Banatu 50 kobil nonius-krvi, a pozneje še 44 kobil iz kobilarne v Vukovaru. Dosedaj je uvrstila ergela že 20 žrebcev, ki so se skotile doma, med plemenske kobile. Tako, da šteje danes Karadiordjevo 114 nonius-kobil. Žrebci, ki se skotijo v tej ergeli dobe naziv »K. nonius« ter rimske in arabske številke, slično kot v Mezöhegyes-u.

Kot pepinierni žrebci v tej ergeli so:

1. »K. nonius II.« (prej Nonius X.—I.), ožrebljen 1914. l. v Mezöhegyes-u. O. Nonius X., m. 544 Filou-nonius. V ergeli stoji od l. 1921. Njegov zarod je zelo dober in enoličen.

2. K. Noniusu VI. (prej M. B. Nonius 6—21), ožrebljen isto v Mezöhegyes-u l. 1917., sin Noniusa III. V ergeli je od l. 1925. Njegovi potomci so prav dobri, zlasti kar se tiče okostja.

II. Ergela veleposestva grofa Eltza v Vukovaru. Osnovana je l. 1868. Leta 1918. je štela 173 kobil, do danes se je

skrčilo število na 120 kobil lastne odreje. Te so razdeljene po svoji pramaiki v 12 rodov. Do 1919. leta so plemenili na tej ergeli žrebci iz ergele Mezöhegyes, od tu pa plemenjaki lastne izreje. Ti plemenjaki nosijo ime »E. nonius« in rimske in arabske številke.

Današnji pepinjari te ergele so:

1. E. Nonius X., ožrebljen 1918. leta.

2. E. Nonius XI., ožrebljen 1918. leta.

3. E. Nonius XV., ožrebljen 1923. leta.

Kmetijski konjereji pa je dala ta zasebna kobilarna do današnjega dne okoli 250 plemenjakov in veliko število dobrih plemenskih kobil.

Ši.

Splav - zurženje - pri plemenskih kobilah.

Kobile splavijo — zvržejo vsled zunanjih vplivov na maternico ali pa vsled boleznih sprememb na maternici, žrebetnjaku samem. Te spremembe so deloma nekužne naravi ali pa jih povzročajo bakterije, glive, ki so nosilke raznovrstnega kužila.

K vnanjim vplivom na maternico prištevamo udarce raznih trdih predmetov, kot udarce od ruda ali kopita itd. Ti vplivi izzovejo, da se maternično mišičevje skrči. Vsled tega skrčenja — kontrakcije žrebetnjaka, se odluči posteljica od maternice; telesni plod se zamori, ker preneha dotok krvi iz maternega telesa in kobila zvrže. Smrt fetusa (ploda) in sledeči splav nastopi tudi, če je materna kri prenasočena z ogljikovo kislino, odnosno, če ji primanjkuje kisika, kar se dogaja, če upotrebljavamo breje kobile za prenaporna dela ali pa jih prehitro gonimo. Nadalje povzročajo splav pri kobilah razna krmila, bilke, kakor glavičica, esparzeta i. dr. ter nekatere mineralske snovi, kakor fosfor, bakrene in svinčene soli i. dr. Končno splavijo pogosto kobile, ki so obolele ali pa prebolele smoliko, pljučnico in slične bolezni.

Po največ pa so vzrok, da kobile predčasno povržejo, razna obolenja in vnetja na maternici, ki jih povzročajo razne glive, bakterije, predvsem pa »*bacillus paratyphi abortus equi*«. Izjemoma more pa vsaka gliva, ki povzroča vnetja in gnojenja v maternici, izzvati, da se posteljica odloči in tako posredno smrt fetusa in pa splav pri kobilah. Toda to so le posamezni slučajji, medtem ko nastopi splav pri okužbi z navedenim bacilom epidemično in resno ogroža konjerejo. V okuženih hlevih poleg tega obole še navidezno zdravo ožrebljena žrebeta na hromoti, ki je posledica kužnega splava in ki se konča po navadi smrtno, kar število gubitkov še znatno poveča.

Hlev okužimo s tem, da uvrstimo okuženo kobilo med zdrave. Izključeno pa ni, da se okuži breja kobila z navedenim kužilom, ki je v prirodi zelo razširjen, tudi na drug način, zlasti ker so živali v tem stanju posebno sprejemljive in manj odporne proti boleznim.

Seznam licencovanih žrebcev za plemenilno dobo 1927.

Srez	Plemenilna postaja	Žrebca		Srez	Plemenilna postaja	Žrebca	
		št.	ime in pasma			št.	ime in pasma
Ljubljana	Vnanje Gorice Brest	1	Dušan, nor.	Dolnja Lendava	Trnje	52	Parpay, belg.
		2	Elias, nor.		Hotiza	53	Ruder, belg.
Kranj	Podbrezje Primskovo	67	Gyurko, am. dirk.		Kot	54	Arman, belg.
		3	Triglav, nor.		Mostje	55	Brigant, belg.
Celje	Arjavas	4	Norbert, nor.		Gardinovec	57	Ruder, belg.
	"	5	Maks, nor.	"	58	Joglin, belg.	
	Braslovče	6	Marquis, belg.	"	59	Ruder, belg.	
	Št. Jurij ob j. ž.	46	Gača, belg.	Šenkovec	60	Rodi, belg.	
Maribor desni breg	Razvanje	7	Bojan, nor.	Pribislavec	61	Oli, belg.	
	Biš	8	Calvados, belg.	Trnovce	62	Fuks, belg.	
Maribor, levi breg	Zgor. Korena	12	Clairon de Longport, belg.	Murako	63	Arman, belg.	
	Spodnje Verjane	13	Gambrinus, belg.	Miklavec	64	Ruder, belg.	
	Trotkova	14	Tronton, belg.	"	65	Edi, belg.	
	"	9	Quidam de Hemptime, or. belg.	Vratisinec	66	Roder, belg.	
Ljutomer	Cven	71	Rodarin, am. dirk.	Gornji Kraljevec	68	Parov, belg.	
Ptuj	Turnišče	50	Monte Christo, am. dirk.	"	69	Edi, belg.	
	Barislavci	10	Martin, belg.	Žižkovec	70	Rudi, belg.	
	Gorca	11	Allod Norberd, nor.	Strahoninec	72	Monton, belg.	
	Zagojčiči	15	Luno, nor.	Čakovec	73	Jupiter a' Appetenc, orig. belg.	
	Slovenja vas	16	Kruger, belg.	"	74	Jeck de Bonchout, orig. belg.	
	Lancova vas	17	Martin, belg.	"	75	Breydl du Croiseau, orig. belg.	
	Janežovski vrh	18	Apollo, nor.	Brezovec	77	Arist, belg.	
	Strjanci	19	Podarke, belg.	Zagreb	78	Polux, križ. nor.	
	Ivanjkovci	56	Bravo, nor.	Vucetinec	79	Joglin, belg.	
Murska Sobota	Fukslinci	20	Brabant, belg.	Prelog	Palinovac	80	Gardis, belg.
	Rakičan	21	Marina, lipican.		"	81	Arist, medjimur.
	Šatahovi	22	Intirol, nor.		Cehovan	82	Boris, medjimur.
	"	23	Leander, belg.		Donji Vidovec	83	Maks, belg.
	Sebeborci	24	Leander, belg.		Goričan 203	84	Tripaj, belg.
	Serdica	25	Cezar, belg.		Goričan 254	85	Parfaj, belg.
	Skakovci	26	Moltke, nor.		Goričan 284	86	Arist, belg.
	Tišina	27	Morgan, belg.		Goričan	87	Arist, belg.
	Vančavas	28	Profesor, belg.		Lukovec	88	Arman, belg.
	Vaneča	29	Cezar, belg.		"	89	Antonije, belg.
	Skakovci	30	Moltke, nor.		Hanuševec	90	Rodi, belg.
	"	31	Marius de Steaume, or. belg.		Jurčevce	91	Carlis, belg.
	Krašče	32	Morgan, belg.		Orehovica	92	Brabant, belg.
Zenkovci	33	Cezar, belg.	"		93	Parfi, belg.	
Dolnja Lendava	(Nemščak) Beltinci	34	Rubin, belg.		Palovec	94	Arist, belg.
	Črenšovci	35	Brabant, belg.		Podbrest	95	Cezar, belg.
	Dobrovnik	36	Nacies, belg.		Donji Kraljevec	96	Carlis, belg.
	"	37	Parpay, belg.		Prelog 217	97	Wailano, belg.
	Dolina	38	Edi, belg.		Prelog 460	98	Wolff, belg.
	Gaberje	39	Ruder, belg.	Dekanovec	99	Joglin, belg.	
	"	40	Bismark, belg.	Novakovec	100	Argus, medjimur.	
	Dol. Lendava	41	Bismark, belg.	"	101	Edi, medjimur.	
	"	42	Bismark, belg.	"	102	Filipan, medjimur.	
	Gor. Bištrica	43	Brabant, belg.	Domašinec	103	Arist, belg.	
	Gor. Bištrica	44	Brabant, belg.	Turčičec	104	Gardis, belg.	
Gor. Lakoš	45	Brabant, belg.	Donja Džbrava	105	Bugar, medjimur.		
Hotiza	47	Orthalan, belg.	Katoriba	106	Brilant, medjimur.		
"	48	Ruder, belg.	"	107	Leon, medjimur.		
Kot	49	Brabant, belg.	"	108	Harman, medjimur.		
"	51	Ruder, belg.	"	109	Vajser, medjimur.		

In sicer se okužijo kobile skozi prebavni trakt, to je z okuženo klajo in vodo. Glive »kužnega splava« prodro sluznico prebavit ter dospejo potom krvnega toka ali telesnih sokov do maternice, kjer se razmnože na maternični sluznici. Tu jih najdemo v velikih množinah, zlasti pa v gnojnem izpеду, ki ga proizvaja obolela sluznica. Sem in tja prodro glive tudi v fetus (plod) sam, tako da se že okužen rodi.

Istotako lahko okuži tudi žrebec kobilu pri oplemenitvi, vendar zaostaja število te vrste okužbe znatno za drugimi.

Kaki so predhodni znaki, predno kobilu zvrže? Kobilu ne kaže pred splavom nikakih znakov obolenja. Le tik pred splavom postane malo nemirna, sramnica nabrekne in zarudi. Telesna toplota je malenkostno zvišana. Plod kobilu brzo izbaci in običajno s posteljico. Nato se kobilu hitro popravi. Edina posledica, ki jo opazimo na kobilu je, da se ji izceja iz sramnice umazano belkasta sluz, ki traja 14 dni do 3 mesecev.

V prvi tretjini brejosti, od prvega do vštetelega četrtega meseca odpade 50% vseh slučajev na kužne vzroke, ostala polovica splavov pa je nekužnega vira. Od 4. do 8. meseca se sorazmerno zmanjša število kužnih splavov. Večji del njih so posledice zunanjih vplivov. To je (z ozirom na konjereje) čas težjih poljskih del, jesenske setve i. dr., ko breje kobile bolj upregamo v težka dela. V zadnji tretjini brejosti, to je od devetega meseca do ožrebitve pa so po večini vsi splavi kužne narave, le mal odstotek njih so posledice drugih škodljivih vplivov.

Higijske mere, ki jih podvzamemo v svrhu pobijanja te kužne bolezni so sledeče: Kobilu, ki je zvrгла in pri kateri se ne more brezdvomno ugotoviti, da so to povzročili zunanji vplivi, moramo takoj oddvojiti od ostalih, zdravih kobil. Hlev, odnosno stajo, v kateri je kobilu zvrгла, moramo temeljito očistiti, gnoj in steljo popaliti, vse predmete pa, ki so prišli z izcedkom v dotiko ali so na drug način poškodovani, pa moramo dobro oprati in razkužiti.

Da se mora kobilu lečiti, predno se jo zopet pripušča, je umevno. Lečenje se vrši z izpiranjem z razkužujočimi sredstvi in s cepljenjem proti kužnemu splavu. Slednje pa je stvar strokovnjakov.

Poleg navedenega, pa je treba kreniti pažnjo tudi žrebetom, ki so se skotila v tako okuženih hlevih, odnosno »hromoti žrebet«. Pod tem nazivom razumemo skupino bolezni, ki se pojavljajo ali takoj po porodu ali v prvih dnevih po ožrebitvi in to v raznih oblikah. Skupno pa so jim otekline na sklepih in šepanje — hromota žrebet. Tudi povzročitelj te bolezni je isti kot pri kužnem splavu.

Znaki hromote žrebet so sledeči: Žrebe počne šepati, težko vstaja, veliko leži, slabo sesa. Posamezni sklepi zlasti tisti v bicijih zatečejo. Temu se pogosto pridruži vnetje pljuč. Telesna toplota se dvigne skokoma na 40 stopinj in višje. Dihanje je hitro in otežkočeno. Semintja nastopi vnetje oči (trepalnice in roženice). Smrt nastopi po preteku nekaj dni. Pri raztelesbi poginulega žrebeta najdemo podkožno ogniojneje popka in sosednjih delov.

Da se obvarujemo hromote žrebet, moramo, kakor že omenjeno, hlev v katerem je kobilu zvrгла, dobro

očistiti in desinficirati. Istotako temeljito moramo razkužiti popkovo novaskotenemu žrebetu ter jo namazati z jodovo tinkturo, kajti kužilo, če še ni v telesu, na tem potu žrebe okuži. Ostalo lečenje pa prepuščamo večjemu živinozdravniku, ker konča imenovana bolezen kaj rada smrtno in povzroča konjerejcu velike zgube in nevoljo.

Sl.

Zgodovina in razvoj kobilarne „Verd“.

Kobilarna »Verd« se nahaja v selu Verd, občina Vrhniko, 20 km jugozapadno od Ljubljane.

Vrhniška okolica je vsled svoje lege — leži namreč ob ljubljanskem barju — kar se živinoreje tiče v neprijetnem položaju, da se ne more z uspehom baviti z govedorejo, ker so tla za pridelovanje sladke krme prevlažna. Na teh senožetih se prideluje skoraj sama kislakrma, ki jo goved ne prenaša dobro oziroma goved krmljena žnjó, ne donša tolike koristi, kakor ob sladki krmi. Vsakdo redi goved le toliko, da ima nekaj mleka za dom, nekaj za odprodajo — teleta se pa po večini prodajajo mesarjem.

V takih okolščinah se je moralo kmetijstvo naravno oprijeti konjereje, kajti le za konje je mogoče s pridom vporabljati tako seno. — Večji posestniki v okolici Vrhniko, zlasti oni iz Sinje gorice, Blatne Brezovice in Verda, so se posvetili konjereji. To so storili tem lažje, ker so imeli priliko po konšnji pasti konje po obširnih senožetih noč in dan. Navadno se pasejo konji deloma pod nadzorstvom, deloma brez tega v skupnih čredah skoro pol poletja in pa do pozne jeseni.

Država je uvidela velik pomen konjereje in je za vrhniško okolico že od prvega početka, ko so se vpeljali v bivši Kranjski državni žrebci, ustanovila na Vrhniko žrebčarsko postajo s 3 toplokrvnimi žrebci; tudi je prirejela vsako leto na Vrhniko premovanja žrebetnih kobil in mladega naraščaja.

V prvih vrstah vrhniških konjerejcev je stal in še stoji vzgledni ondotni veleposestnik gospod Josip Lenarčič, bivši dolgoletni deželni poslanec, dolgoletni odbornik Kmetijske družbe ter član direktorija samostojnega konjerejskega odseka. Na Lenarčičevem posestvu na Vrhniko, kjer je bilo na razpolago dovolj hlevnih prostorov, se je že od leta 1872. posebna skrb posvečala konjereji. Domače kobile lahke pasme so plemenili z državnimi žrebci in vzrejala so se žrebete za domače potrebe in za odprodajo. Leta 1878. je po dovršenih ekonomskih študijah na Dunaju prevzel gospodarstvo sedanji lastnik gospod Josip Lenarčič, ki se je kot rezervni artiljerijski častnik oprijel vzreje jahalnega konja s posebno vnamo. Prikupil je domačim kobilam lepo kobilu drž. kobilarne Radavc in iz kobilarne v Lpici posebno lepo, visoko arabsko kobilu Groczano. Mladí konjski naraščaj se

je pasel vse poletje po sinjgoriških in blatnobrezoviških senožetih. Ko je pozneje prišla potom nakupa še grajščina Turn pri Krškem v njegovo last, se je nadaljevala konjereja še v večjem obsegu. Lastnik teh posestev je kot marljiv odbornik Kmetijske družbe Kranjske ter kot zelo delaven član direktorija samostojnega konjerejskega odseka bil vedno tudi član premovalnih komisij. V teh funkcijah je mnogo dobrega storil za povzdigo konjerejstva na celem bivšem Kranjskem. Kot vzoren konjerejec in najboljši strokovnjak pa je bil znan tudi daleč izven Kranjske. Že kot dijak veterinarstva sem ga spoznal kot marljivega delavca in pospeševalca konjereje. Že takrat so naši dobri konjerejci Gorenjske čuli marsikateri nasvet za izboljšanje konjereje, ki ga jim je dal gospod Lenarčič kot član premovalnih komisij. Po njegovi inicijativi se je začelo v Št. Jerneju na Dolenjskem s konjskimi dirkami, ki so se vzdrževale skozi dolgo dobo let nepretrgoma in se v zadnjem času prenesle v Krško. Tudi na Vrhniki se je bilo osnovalo dirkaško društvo, ki je pa vsled pomanjkanja primerne prostora za dirke moralo svojo namero opustiti.

Leta 1904 je dobil g. Lenarčič za svojo zasebno kobilarno, iz bivše drž. kobilarne Račavc, v turnsko grajščino 4 žrebetne kobile in sicer 1 polnokrvno kobilno arabske pasme, 1 polkrvno orijentalko in 2 polkrvni kobilni angležini in je s tem materialom gojil dalje. Ko je pozneje turnsko grajščino prodal in združil svoje posestvo na Vrhniki s Kotnikovim veleposestvom na Verdu, je dal prepeljati svoj na grajščini Turn nameščeni plemenski material na veleposestvo svojega zeta v Hrvatsko Zagorje, ker so se tam nudile konjereji ugodnejše prilike, kakor doma. Nastopivša svetovna vojna je žal ugrabila ves odličen konjski zarod. Toda neumorni gosp. Lenarčič tudi med vojno ni miroval. Ob prvi priliki je nakupil nekaj žrebet po vojaških plemenskih kobilah od raznih vojaških oddelkov. Vendar se kobilarna v tem času ni mogla razviti predvsem radi pomanjkanja hlapcev, krme itd. Ob prevratu si je g. Lenarčič nakupil na javni dražbi 8 lepih plemenskih kobil za svojo kobilarno. Škoda, da je ta material pozneje prišel v druge roke.

Že od nekdaj je imel gospod Lenarčič posebno ljubezen do — lipicanske pasme. Po eni strani je lipicanec resnično konj, ki zasluži, da mu konjerejci, zlasti pa država posveti vso pozornost, ker lipicanec je vojaški konj, par excellence, po drugi strani pa je lipicanec pravzaprav naša domača pasma, ki se je že več stoletij vzgajala na našem slovenskem Krasu, zlasti pa v dvorni kobilarni v Lipici. Kateremu pravemu konjerejcu lipicanske pasme niso znani rodovi: Pluto, Favory, Maestoso, Conversano in Neapolitano, ki so se gojili v Lipici? Pozneje je nastal rod Siglavy s pomešanjem španske krvi. Gospod Lenarčič je šestokrat obiskal kobilarno v Lipici, ki je imela vzorna žrebetišča na svojih planinsko-kraških pašnikih v Prestranku na Kranjskem. Prej omenjeni nagibi in vzgledna kobilarna v Lipici so vodili gospoda Lenarčiča, da si je nabavil iznova pristne lipicance. Leta 1925, je kupil od gospoda dr. Vuksanoviča, državnega veterinarnega referenta v Novi Gradiški, štiri močne čistokrvne kobile lipicanske pasme: Ilirija, Neretva, Baranja in Dobrica, deloma z žrebeti, deloma breje, vse izviraajoče iz ergele grofa Aladarja Jankoviča v Cabuni. Ves ta zarod je g. Lenarčič

nakupil in pripeljal na Verd. Razen tega je kupil eno polkrvno kobilno arabske pasme »Luca« po imenu, rodu Sagija iz kobilarne v Račjem. Kupil je nadalje bivšega eraričnega žrebca Maestoso II. Ta plemenski material je današnji kader kobilarne Verd. Žal, da si je žrebec Maestoso lansko leto zlomil nogo — udarila ga je kobilna — in so ga morali ustreliti. Na njegovo mesto je prišel državni žrebec Sziglav y Arcadia.

V kobilarni stoje danes sledeče plemenske kobile lipicanske pasme: Neretva (sirasta), Ilirija (rjava), Baranja (rdeča), Dobrica (rdeča); Luca (bela) ter žrebčki: Alah-Neapolitano (2 leti), Barin-Maestoso (1 leto), Bej-Maestoso, Cid-Maestoso in žrebice Aga-Neapolitano, Blaga-Neapolitano, Bistra-Neapolitano, Cedra-Maestoso. Poleči se imata letos v aprilu še dve žrebeti po Maestosu.

Po navadi so lipicanci beli, kobilarna »Verd« pa ima nekaj lipicancev kostanjeve barve, dočim je bil Maestoso — vranec.

Ves ta zarod se odlikuje po posebno lepem, pravilnem ogrodju in čisti hoji. Kas (trab) kobile Luce in žrebca Maestoso, kakor tudi njegovega naslednika Sziglav y-ja, je naravnost vzoren. Konje take hoje vidiš le še na slikah. Lipicanci kobilarne »Verd« so krotki in mirni. Vse kobile so zanesljive v lahkem in težkem vozu in tudi oba žrebca Maestoso in Sziglav y — sta prvovrstna vozača in jahača.

Kobilarna »Verd«, ki se je zavzela za našega domačega skozi stoletja slavnega lipicanca, zasluži pač vsestransko priznanje in podporo državnih faktorjev.

Vet. Pavlin, l. r.

O kraku.

Pod krakom ali špatom razumemo kronično vnetje skočnega sklepa pri konju, čigar posledica je šepanje konja in pa kostni izrastek na znotranji strani noge tik pod skočnim sklepom. Konj mnogokrat že popreje šepa predno se pokaže kostni izrastek (nevidni krak). Obratno pa pogosto šepanje prestane kljub obstoječi morski kosti.

Vplivi, ki povzročajo to kostno obolenje so notranji in zunanji, slednji redkeje prihajajo v poštev. Komplicirana sestava sklepa, iz dveh glavnih kosti in več manjših koščic sama na sebi, slabo razvit in ostro odstavljen skočni člen, nepravilne stoje konja, kravje stoječe in sabljaste noge so pogosto vzrok, da sklep oboli, ter da se razvije krak. Iskri kopji, polni temperamenta pogosteje obole na špatu, nego topi in leni. Istotako se krak lažje razvije pri mladem konju, ko pri starejšem, ker njegovo okostje ni še dovolj utrjeno in kos vsem naporom in streslajem, ki jih mu zada prerano in pretežko delo.

Pogosto se čuje vprašanje, ali je krak podedljiv. Krak sam na sebi ni podedljiv, pač pa v polni meri podeduje zarod vse lastnosti in hibe, ki vodijo do obolenja skočnega sklepa in tako povzročajo razvoj špata.

Kod zunanje povzročitelje kraka bi bilo omeniti vse okolnosti, ki mehanično vplivajo na skočni sklep. Tako n. pr. prenakladanje, pri katerem mora konj tovor takorekoč dvigati z zadnjimi nogami, slaba, polzka pota, na katerih konj spodrsava nazaj ali v stran. Tudi nepravilno kovanje, če kovač preveč spodrezuje pete, in pa težke, previsoke oprinice neugodno uplivajo na okostje in sklepe, zlasti pa na skočni člen. Istotako je kvarno dolgotrajno kalopiranje, predvsem na trdih, kamenitih tleh.

Da se vsi ti zunanji uplivi tem lažje in sigurneje uveljavijo, čim slabše razvit je skočni sklep in čim bolj nagiba k raznim obolenjem, je jasno.

Iz tega razloga mora konjerejec tudi v tem pogledu svojo priplodno živino dobro proučiti, predno jo uporabi za plemo.

Sl.

Društvene vesti.

Konjerejsko društvo za mariborsko oblast v Ivanjkovcih.

ZAPISNIK

o odborovi seji, ki se je vršila dne 21. aprila 1927 ob 1/4 na 10. uro dopoldne v hotelu pri Črnem orlu v Mariboru.

Navzoči: Predsednik g. Lovro Petovar, za mariborsko oblast, svetnik ing. Zidanšek, dr. Rajer, žzdr. Veble, za Kmetijsko družbo kmetijski referent g. Černe ter odborniki gg. Pirnat, Janžekovič, Turnšek, Zemljič Fric, Slavič, Bedernjak in Šegula.

Dnevni red:

1. Poročilo predsednika.
2. Blagajniško poročilo za leto 1926.
3. Došli dopisi.
4. Predlogi za občni zbor.
5. Načrt premovanja za leto 1927.
6. Razstava v Ljubljani.
7. Slučajnosti.

Ad. 1. Predsednik Lovro Petovar pozdravi navzoče zastopnike in odbornike, konstatira sklepčnost ter pozove gosp. Grivca, da prečita zapisnik o zadnji odborovi seji z dne 24. junija 1926.

K zapisniku se oglasi gosp. svetnik Zidanšek ter prosi, da se popravi v zapisniku stavek »da se pomakne mesto upravnika v II. kategorijo — v I. kategorijo« ter predsednik pristavi, da je za razumeti pasus v zapisniku: da društvi v Čakovcu in Varaždinu nista fingirani, ampak le v vojaških rokah.

Zapisnik se nato soglasno odobri.

Ad. 2. Predsednik Lovro Petovar poroča nato, da so se kakor do sedaj vedno vodili dve blagajni in sicer:

1. Redna blagajna, ki izkazuje prejemkov 28.767.39 Din in sicer preostanek leta 1925 17.982.28 Din, oglasi 746 Din, obresti 754.61 Din, članarina 8.284.50 in podpor 1000 Din.

V izdatkih pa: za upravo 1.849.06, odboro ve seje 2.012 Din, »Konjerejec« 6.494 Din, stroški Poštne hranilnice 113.65 Din, vrnjeni deleži podružnicam 22.50 Din, stroški razstave v Ljubljani 774 Din in razstava Ormož 1000 Din. Preostanek znaša 16.502.18 Din.

2. Premovalna blagajna, ki izkazuje prejemkov 49.863 Din in sicer preostanka iz leta 1925 9.585.50 Din, prispevkov denarnih zavodov 3.700 Din, državne podpore 20.724.80 Din, darila okrajnih zastopov 5.500 Din, razstavni odbor 5.500 Din, obresti 700.20 Din, prispevki podružnic 500 Din, prispevki občin 1000 Din, prispevki zadrug 1000 Din, prispevki zasebnikov 600 Din ter lastnih sredstev 1052.50 Din.

V izdatkih: premovanjska darila 42.585 Din, režija 4.090 Din, Dirkalskemu društvu 2000 Din, preostanek 1.188 Din.

Obe poročili se vzameta z odobrenjem na znanje.

G. predsednik poroča še k tej točki, da je oblastna skupščina vzela v svoj proračun znesek po 40.000 Din za premovanja in licenciranja žrebcev, licenciranje je pa že izvršeno ter je Konjerejsko društvo odvisno popolnoma od tega prispevka.

Ad. 3. Vloga štirih lastnikov državnih žrebcev, s prošnjo, da se privatni žrebci več ne licencirajo, odnosno, da se naj postopa z vso strogostjo. Predsednik: Društvo ne more ničesar ukreniti, ker so merodajni za licenciranje žrebcev gotovi predpisi, konjerejsko društvo je pa itak v zadnjih letih sklenilo, da se pri licenciranih naj postopa rigorozno ter predpišejo kazni.

Čater Dragopolje izreka pripravljenost, da prevzame državnega žrebca v oskrbo. Predsednik: Se ni moglo ugoditi, ker ni bilo žrebcev.

Veliki župan, Maribor: Mnenje glede pogodbe s ČSR, Madžarsko, Nemčijo in Grčijo. Predsednik: Ni mogel rešiti sam ter prosi, da se reši zadeva sporazumno z g. ing. Lahom.

Dirkalsko društvo Maribor: Prošnja za podporo. Se ne more ugoditi, dovoli se pa Dirkalskemu društvu v Ljutomeru 1000 Din.

Veliki župan, Maribor: Vloga na ministrstvo poljoprivrede za podporo vzdrževalnine: Se vzame na znanje.

Martin Čeh, Ptuj, prošnja za žrebca v prepisu: Kmet. ref. g. Černe poroča, da se ne more ustreči, ker žrebca ni.

Državna žrebčarna: Ponudba v odkup žrebcev: se niso odkupili.

Okrajni odbor Gornja Radgona obvešča o votiranju 1500 Din, ki se pa niso sprejeli, ker je znesek za premiranje premajhen.

Podružnica Konjice: Prošnja za diplomu podkovaču Gobcu: Ni sredstev.

Direkcija državnih železnic: Dovoljenje za polovično vožnjo.

S tem je končana točka 3.

Nato povzame poročilo g. kmet. ref. Černe, sedanji upravnik žrebčarne, glede prenosa konjereje od države na samoupravo: Pravi, da so mnenja oddvojena. Beograd je mnenja, naj bi se preneslo vse na samoupravo — boljše bi pa bilo, da bi ostalo, kakor je bilo do sedaj, vendar pod kontrolo samoupravnih oblasti.

Poroča nato o odpustu v žrebčarni, kar se je telegrafično odredilo ter da je zaprosil plemenske postaje (občine), da bi te odpuščene ljudi za dobo treh mesecev plačale.

Predsednik pripominja, da bi samouprava lahko prevzela le take stvari, ki bodo imele kritje v stalnih davčnih virih. Ker se mora računati s tem, da bodo v prihodnjih letih vsi državni žrebci postali nerabni ter bi to pomenilo izdatek Din 2.000.000.—, kar da 20%no obremenitev oblastne davčne osnove, je tak izdatek za samoupravo nemogoč.

Društvo je predložilo svoječasno sestavljeno pogodbo ministrstvu, ki pa je isto, vključ intervenciji g. svetnika Zidanškega gladko odklonilo. Potom samouprav se bi gotovo lažje našla primerna ureditev. Zaproši g. svetnika Zidanškega in ref. g. Černeta, da sestavita glede tega vprašanja resolucijo, ki bi se kot predlog predložila občnemu zboru.

G. živinozdravnik Veble poroča o listu »Konjerejec«, ki je precej nazadoval. To nazadovanje je gotovo iskati v delstvu, da se strokovni članki niso honorirali ter prosi, da se najde modus, s katerim bi se temu odpomoglo. Na združitve vseh strokovnih listov še v prihodnjih letih ni za misliti.

Zato se sklene, da se plača za vsako stran najmanj Din 75.— za strokovne članke ter se v ureditev zadeve pooblašča predsednik in živinozdravnik Veble.

Ad 5. Premovanje 1927: Predsednik poroča, da ima iz prejšnjega leta v to svrhu samo Din 100.—. Konjereja uspeva le v šestih srezih, v ostalih pa nazaduje. Premovanje bi se tedaj naj izvršilo le v teh srezih, to pa le če bodo potrebni zneski na razpolago. Drugih sklepov pa danes ni mogoče storiti.

Svetnik Zidanšek poroča, da je z amendementom stavljениh v proračun za celo državo Din 200.000.—, ter je treba vložiti prošnjo takoj, ako se hoče prejeti primeren znesek.

Razstava Ljubljana: Predsednik poroča, da bi z ozirom na to prireditve, ki se vrši v širšem obsegu, moralo društvo najmanj postaviti dve skupini po 12 konj. Predpriprave bi pa se izvršile s pomočjo podružnic v Ormožu in Ljutomeru, financiranje iz lastnih sredstev pa je nemogoče. V debati povdarja g. Zemljič, da mora razstavniki odbor v Ljubljani, ako hoče, da se društvo vdeleži razstave, prevzeti jamstvo za to, da se bode odbor do zadnjega pobrigal za odpremo in prekrbo, ker se drugače ne moremo vdeležiti razstave. Predlaga, da se naj tudi žrebci razstavijo.

Predsednik pripomni, da si pridržimo prosto roko ter se nam naj v tem oziru ne dela nobenih predpisov.

G. Slavič predlaga, da se priredi ob razstavi dirka, katere bi se udeležili tudi ljutomerski dirkači, tako bi bilo lažje postaviti potrebno število konjev na razstavo. G. Zemljič predlaga, da se kupi žrebec Rodaun. Sklene se prošnja po slati preko velikega župana v Mariboru na ministrstvo v Beograd.

G. Bedernjak zaprosi za članski imenik, ki se mu bo poslal.

G. Zemljič prosi, da bi se k premovanjem pritegnil tudi strokovnjak. Prosi nadalje, da bi državni žrebci ostali takoj na postaji v Ljutomeru.

H koncu oprosti g. svetnik Zidanšek g. Gradta, ki se seje ni mogel vdeležiti, nakar zaključuje predsednik odborovo sejo ter naznanja, da se vrši občni zbor ob 13. uri v istih prostorih.

Lovro Petovar, predsednik. Grivec, zapisnikar.

Občni zbor Konjerejskega društva za mariborsko oblast se je vršil dne 21. aprila 1927 v hotelu »Pri črnem orlu« ter je bil izredno lepo obiskan. Veliko županstvo je zastopal gosp. svetnik Zidanšek in gosp. dr. Rajar, žrebčarno gosp. ravnatelj Černe, Kmetijsko družbo gosp. ing. Lah, oblastna skupščina je bila zastopana po 6 oblastnih poslancih in kmetijskem referentu mariborske oblasti gosp. Zupaniču, Konjerejsko društvo pa po odbornikih in številnih konjerejih.

Točno ob 1. uri je otvoril g. predsednik Lovro Petovar zborovanje ter predvsem pozdravil vse udeležnike. Omenjal je izgubo upravnika žrebčarne gosp. Šlajpaha, katerega se posebno pogreša, še pri »Konjerejcu« ter se mu v imenu društva iskreno zahvaljuje za njegovo izborna delovanje. Nato čestita svetniku Zidanšku, direktorju Šlajpahu ter km. referentu Černetu k imenovanju za živinorejske inspektorje in preide na dnevni red.

Iz poročila o delovanju posnamemo, da šteje društvo 11 podružnic z 10 ustanovniki, 397 člani, večjim številom naročnikov »Konjerejca«, ki niso člani.

Najmočnejša je podružnica v Ormožu, najboljša pa konjereja v srezih Ptuj, Ljutomer, Murska Sobota, Dolnja Lendava, Čakovec in Prelog. Premovanja so se izvedla le v tistih okoliših, kjer je tudi od privatnih strani prišlo zadostno število prispevkov. Delovanje društva je bilo vseskozi v najlepših odnošajih s posameznimi oblastmi. Vršile so se tri seje, ki so se obravnavale v »Konjerejcu«. Razstave v Ljubljani se je društvo udeležilo z dvema skupinama. Ker je odprodaja žrebet v plemenske svrhe nemogoča, je tudi mrzlokrvna konjereja postala nerentabilna ter bo treba gledati v prihodnje le na prvovrstno kvalitativnega konja, kar pa bo posebno težko z ozirom na dejstvo, da postajajo žrebci stari ter bodo v par letih postali skoraj vsi naenkrat neporabni; izgledi za nakup novih so pa malenkostni, ali jih pa sploh ni.

Iz premovalne blagajne posnamemo, da se je izdalo za premovanja nad 40.000 Din.

Ker nastajajo razdvojena mišljenja, pod katero področje naj pravzaprav v prihodnje spada konjereja, to je ali pod samoupravo ali pa pod državno upravo, se je stavila in

sprejela sledeča resolucija:

»Občni zbor Konjerejskega društva za mariborsko oblast je mišljenja, da spada konjarstvo v področje ministrstva za poljoprivredo, ki pa naj pospešuje konjerejo v sporazumu z oblastno samoupravo in konjerejskimi društvi. V področje ministrstva spadajo državne kobilarne in žrebčarna na Selu. V svrhu sporazumnega pospeševanja konjarstva, naj bi se ustanovil konjerejski sosvet, v katerem bi bili zastopani odposlanec žrebčarne, odposlanec oblastnih samouprav, odposlanec konjerejskih društev in oblastna kmetijska referenta. Konjerejski sosvet bi imel nalogo, da odločuje v pasemskih vprašanjih, pri licencovanju in dodelitvi žrebcev. Ravno tako naj bi skrbel in podpiral premovanja in razstave konj, prireditve dirk in skrbel za prodajo konj, posebno žrebet in plemenskih konj.«

Nadalje so se storili važni sklepi glede uprave v »Konjerejcu« ter sklepi glede dajatve konj po vojaškem zakonu.

Glede razstave v Ljubljani se je sklenilo, da se Konjerejsko društvo te razstave, ki je zamišljena v večjem obsegu, v letošnjem letu udeleži v dveh skupinah po 12 konj, ako bo prišlo z razstavnim odborom v Ljubljani do sporazuma glede zahtev, ki jih v smislu predloga konjerejcev mora društvo staviti.

Posojilnica v Mariboru Narodni dom nam je naklonila za letošnje leto podpore 2000 Din. Za to velikodušno darilo, ki je dokaz, kako visoko cenijo delo za gospodarski napredek, naša najiskrenejša zahvala.

Naročnina, odnosno članarina. Pri prvi številki so popolnoma izostale položnice, prilagamo jih sedaj s prošnjo, da naj vsak takoj vpošlje članarino. Prihrani se nam tako veliko nepotrebnega dela. Prispevki za še ostale 4 številke so zagotovljeni — tako, da bodo ostale številke pravočasno izšle. Pridobivajte novih članov, novih naročnikov. Čeravno gintoni uspehi konjereje danes niso povoljni, vendar pa za svojo organizacijo 20 Din zamore odriniti, kdor se peča s konjerejo. Kdor pa noče več lista, pa prosimo, da ga vrne.

Izdaja: Konjerejsko društvo za mariborsko oblast, Ivanjkovci, predstavnik: Fran Veble, živinozdravnik. — Za uredništvo odgovoren: Vekoslav Cizelj. — Tisk Mariborske tiskarne, predstavnik: Stanko Detela, ravnatelj — Vsi v Mariboru.

KOMATI IN OPREME
za konje od navadne do najfinejše vrste za lahka in težka uožnjo, kakor tudi razne potrebščine;

DEŽNE PLAHE
za konje in vozove, svetiljke za kočije, bičevnike, brzde, kresalnike za noge. Dalje velika izbira potnih kouvčkov, ročnih torbic, listnic, nahrbtnikov, gamaše i. t. d. Nagobčniki in ovratniki za pse

GONILNI JERMENI
za mline in žage

IVAN KRAVOS
Aleksandrova cesta št. 13 Slomškovo trg št. 6
MARIBOR

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]